

PAULIINA KAINULAINEN
Metsän teologia. Helsinki:
Kirjapaja 2013. 254 s.

Pauliina Kainulainen on yksi harvoista ekoteologiaan paneutuneista suomalaisista teologeista. Hän on antanut 2000-luvulla suomalaiselle ekoteologialle kasvot, ja hänet tunnetaan sekä kirkon piirissä että laajemmin yhteiskunnassa. *Metsän teologia* on Kainulaisen tähän asti laajin soveltavan ekoteologian puheenvuoro. Samalla se on hänen toinen pääteoksensa yhdessä väitöskirjatutkimuksen *Maan viisaus* (2005) kanssa.

Kainulainen oli yksi keskeisistä teologeista Suomen kirkon ilmasto-ohjelman *Kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus* (2008) taustalla. *Metsän teologia* jatkaa ilmasto-ohjelman luterilaisen teologian ja kansainvälisten ekoteologisten virikkeiden yhdistämistä, mutta nyt pääpaino on suomalaisessa metsäisessä kontekstissa. Teos on laajempi ja teologisesti tuhdimpi kuin Kainulaisen edellinen monografia, hartausteologinen *Missä sielu lepää* -teos (2010). Tyyli-ilajina on kirkollinen teologia. Alaviitteitä käytetään, joskin säästeliäästi, ja referenssikirjallisuutta on laajahkosti.

Kontekstuaalinen teologia on käsite, jota on nostettu viime vuosikymmeninä kansainvälisesti esiin. Sillä tarkoitetaan kahta asiaa. Ensiksi, jokainen teologinen malli on vähintään implisiittisesti kontekstuaalinen: sitä edustavat tietyt ihmiset tietyssä ajassa ja paikassa. Kontekstuaalinen teologia -käsitteen kautta pyritään muistuttamaan, että taustatekijät vaikuttavat olennaisesti kaikkeen teologiaan. Toiseksi, on pyritty rakentamaan eksplisiittisesti kontekstuaalista teologiaa eli tietoisesti edustamaan tietyn ihmisjoukon uskonajattelua tietyssä ajassa ja tietyssä paikassa.

Metsän teologia on ensimmäinen laajamittainen yritys rakentaa sellaista suomalaista 2000-luvun eksplisiittistä kontekstuaalista teolo-

giaa, jossa otetaan huomioon sekä ihmiset että muu luonto. Kansainvälisesti useimmat eksplisiittiset kontekstuaaliset teologiat liittyvät sortettujen ihmisryhmien tilanteisiin, ja käsite on toisinaan korvannut vapautuksen teologiat -käsitettä. Samalla vapautuksen teologiat ovat saaneet enemmän feministiteologian ja ekoteologian sävyjä. Kainulaisen teos liittyy vahvasti tähän perinteeseen: se pyrkii rakentamaan ugrilaista vapautuksen teologiaa.

Monet teoksen vahvuuksista ovat samalla sen haasteita. Yksi suurimmista liittyy kohderyhmiin. Kainulaisen ansiona voidaan pitää sitä, että hän osallistuu yleiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun teologian näkökulmasta. *Metsän teologia* onkin selvästi kirjoitettu sekä suuralle että kirkolliselle yleisölle. Teoksen erityisansiona on aiempaa laajamittaisempi suomenkielinen ekoteologinen keskustelu muiden humanistis-yhteiskunnallisten ympäristöajattelijoiden, erityisesti filosofien ja kielen sekä kulttuurin tutkijoiden kanssa. Samalla syntyy vaikea ongelma: miten kirjoittaa kahdelle yleisölle? Kirkolliselle lukijakunnalle täytyy selittää auki muu yhteiskunnallinen keskustelu, ja vastaavasti teologisen keskustelun avaaminen sitä tunteuttomille lukijoille on työlästä.

Kainulainen on tehnyt mielestäni perustellun valinnan kirjoittamalla hivenen painotetummin kirkolliselle kuin muulle lukijakunnalle. On mielenkiintoista nähdä, miten laajalti muu ympäristöväki jaksaa kahlata teoksen läpi. Vaikka tekijä selvästi yrittää parhaansa, jäävät monet teologiset kohdat haastaviksi kirkollisen kontekstin ulkopuoliselle lukijalle. Toisaalta teologiasta innostunut lukija jää monin paikoin kaipaamaan lisäkeskustelua. Kaikkienensa tekijää ei kuitenkaan tule kritisoida liikaa sellaisen yhdistelmän kirjoittamisesta, johon harva uskaltaa ryhtyä.

Teoksen tyylin pohtiminen johdattaa samalla omakohtaiseen haasteeseen sen arvioinnissa. Kirja esittelee paljon sellaista ekoteologiasta ajatte-

lua, jota ei suomenkielisessä kirjallisuudessa ole juuri käsitelty. Itselleni tämä ajattelu oli valtaosin tuttua kansainvälisen kirjallisuuden kautta jo ennen *Metsän teologian* teoksen lukemista. On selvää, että ekoteologian suhteen neitseellisempi lukija kokee teoksen hyvin eri tavalla: todennäköisesti hän innostuu enemmän monista uudista löydöistä ja kenties myös kokee jotkin ajatukset hankaliksi, koska törmää niihin ensi kertaa.

Metsän teologian perusargumentti on se, että suomalais-ugrilaisessa kulttuuriperinnössä on elintärkeää ammennettavaa nyky-yhteiskunnan kriisiin. Kainulainen haluaa yhdistää parhaat piirteet luterilaisesta kristinuskosta ja hahmottelemastaan suomalaisesta muinaisesta metsäkulttuurista. Teos pyrkii ja nähdäkseni päättyy luterilaiseen oikeaoppisuuteen, joka asettaa rajat muiden vaikutteiden sisällyttämiselle, mutta sen uusinta sisältöä on metsän teologian käsiteapparaatin lanseeraaminen. Teos piirtää kertomuksen siitä, kuinka kristinuskon erheelliset tulkinnat ja valistuksen aatteiden ylivalta pilasivat suomalaisen metsäisen kulttuurin hyveet. Tapahtui "mielenkolonisaatio", jota vastaan tarvitaan "uudelleen mietittyminen", "mielenkumous". Tähän löytyy aineksia itäsuomalaisuudessa yhä elävistä vanhan hyvän suomalaisen luontosuhteen elementeistä.

Avainmuutokseen on "synty tieto", syvälinen ymmärrys nöyrästä ja kunnioittavasta tavasta elää maailmassa. Synty tieto -käsitteellä, jota kirja käyttää ratkaisevan paljon, on juurensa suomalais-ugrilaisessa ajatuksessa asioiden syntyjen tietämisen olennaisuudesta. Käytännössä Kainulainen käyttää käsitettä hyvin samalla tavalla kuin viisaus-käsitettä, joka on etenkin feministisessä ekoteologiassa olennainen. Viisausteologia-termi esiintyykin usein teoksessa. Kainulainen korostaa, että teologiaan kuuluvat kolmisäikeisesti oppi, etiikka ja hengellinen uskonharjoitus. Viisaus on tämän kokonai-

suuden todeksi elämistä käytännössä. Riippuu lukijasta, kuinka palvelevaksi erityisen synty tieto-käsitteen käyttö nähdään.

Kainulainen ilmaisee tietoisuutensa siitä, että hänen hahmottelemansa suomalais-ugrilaisuus on konstruktio. Tämä tietoisuus tuo teokseen uskottavuutta, mutta nähdäkseni *Metsän teologia* liittyy monien alkuperäiskansojen ajattelua korostavien teosten kanssa yhteen siinä, että muinaisesta kulttuurista annetaan hivenen liian hyveellinen kuva. Vaikuttaa selvältä, että niin muinaisella ugrilaisuudella kuin monilla muillakin alkuperäiskansojen kulttuureilla on olennaista viisautta tarjottavana nykyisille teollistuneille kulttuureille, jossa sekä ihmiset että luonto voivat liian pahoin, kuten Kainulainen huomioi. Erityisen haastava kysymys on kuitenkin se, miksi ihmisten, sekä alkuperäiskansojen että muiden, on niin vaikea olla ryhtymättä tuhoisiin elämäntapoihin, jos niiden houkuttavat puolet ovat tarjolla. Peräänkuulutan siis suurempaa yhteisten ominaisuuksien esiin tuomista muinaisuuden ja nykyisyyden ihmisten välillä, sekä itsekyyden (kristillisesti syntisyyden) että positiivisempien piirteiden suhteen, lainkaan väheksymättä alkuperäiskansojen elintärkeää viisautta kohtuullisuuden suhteen.

Metsän teologia rakentuu siten, että ensin käsitellään lyhyesti peruslähtökohdat. Seuraavaksi luodaan aatehistoriallinen silmäys metsästä etäänymiseen, ja tämän jälkeisissä pääluvuissa käsitellään ensin filosofiaa ja lopuksi teologiaa. Teoksen ydin on viimeisissä pääluvuissa, joiden sisältöön viittaillaan jo aiemmin. Luvut on kirjoitettu niin että ne ovat tiettyyn pisteeseen asti luettavissa myös erikseen.

Kainulaisen suurin asiantuntemus on teologian saralla, mutta muiden lukujen laaja-alaisuutta on pidettävä selkeänä ansiona. Asian kääntöpuoli on, että aatehistorian ja filosofian osalta niiden tutkijat löytävät varmasti monia kohtia,

joista olla eri mieltä. Itse näen esimerkiksi reformaation vaikutuksen luontosuhteelle moniulotteisempainakin kuin mitä *Metsän teologia* esittää. On kuitenkin hyvä, ettei teos uppoa pelkkään loputtomaan aatehistorialliseen suokävelyyn, jota humanistis-teologisissa ympäristöteoksissa usein harrastetaan. Aatehistorialluksi asetetaan lukijalle haasteen ja on toivottavaa, että myös kirjan loppuluvut tulevat luetuiksi.

Teoksen keskeiset vaikutteenantajat ovat ympäristöfilosofi Tere Vadén ja Anna-Maija Raittilan runoteologia. Keskustelu Vadénin ajattelun kanssa on eräs kirjan ehdoton pääjuonne. Ekofeministisestä teologiasta, jota tekijä tuntee hyvin, ammentaan paljon, mutta sen maallistuneimpiin muotoihin otetaan myös selkeää kriittistä etäisyyttä. Olennaisia keskustelukumppaneita ovat myös suomalaisen nykyteologian kontekstin muodostavat aatevirtaukset: Luther-tutkimus, spiritualiteetin teologia ja hiljaisuuden liike. Jälkimmäisistä nousevat tärkeät ja Kainulaisen vahvasti korostamat termit askeesi ja kontemplaatio, joiden merkitysalaa laajennetaan omaan teologiseen makuuni nähden hivenen liiaksikin: en ole esimerkiksi vakuuttunut siitä, onko kaikkea aktiivista eettistä toimintaa mielekästä kuvata askeesi-termin kautta.

Teoksen erityispiirteenä on runollisen ilmaisun laaja teologinen käyttö. Tämä on nähtävä vahvuutena ja rohkeutena, jonka kautta myös teoksen muoto vastaa sen sisällön esittämiä vaatimuksia "metsän kielen" käytöstä. Samalla tämä vahvuus on jälleen myös haaste. Itseäni eräät runomuotoiset tekstit puhuttelivat huomattavasti enemmän kuin toiset, ja mielestäni Kainulainen on parhaimmillaan rukouksenomaisessa poetiikassa. Monet runomuotoiset tekstinkohdat toimivat nähdäkseni parhaiten puhuttuina tai hyvin rauhallisesti luettuina.

Kokonaisuutena teos edustaa sellaista keskittien ekoteologiaa, jota esimerkiksi tutkija H. Paul Santmi-

re kutsuu revisionistiseksi. Ajattelussa on vahva muutosten edistämisen henki, mutta teologinen pohja on perinteisen kristillinen. Kainulainen tuo kolminaisuuden lisäksi kristuskeskeisyyttä vahvasti esiin ja korostaa sekä ihmisen että muun luonnon oikeuksia.

Kaikkinensa *Metsän teologia* on teos, joka ei todennäköisesti jätä lukijaansa kylmäksi, vaan herättää tunteita ja ajatuksia. Se on laajimpia ja merkittävimpiä suomenkielisiä ekoteologisia puheenvuoroja. Toivottavasti teos lisää keskustelua tällä erittäin olennaisella teologian alalla.

PANU PIHKALA
TEOL. MAIST., HELSINKI

MATTI HÄYRY
Ihminen 2.0: Geneettisen valikoinnin ja parantelun eettiset kysymykset.
Helsinki: Gaudeamus 2012.
294 s.

Saako kuka tahansa syntyä, vai pitäisikö tuleville ihmisille asettaa laatuvaatimuksia? Onko vanhemmilla velvollisuus hankkia mahdollisimman terveet, älykkäät ja voimakkaat lapset, jos siihen nykytiedon valossa on mahdollisuus? Geenitesteillä voidaan saada tietoa tulevien ihmisten ominaisuuksista jo ennen heidän syntymäänsä. Joitakin testeistä tarjotaan julkisen terveydenhuollon piirissä rutiininomaisesti, toiset testeistä ovat yleistymässä kaupallisen tarjonnan vuoksi. Tuleeko tehdä kaikki, mikä tekniikan keinoin on mahdollista? Miksi monet käyttävät mielellään hyväksi useimpia lääketieteen saavutuksia, mutta vetävät rajan genetiikan kohdalle?

Luonto, tiede ja yhteiskunta asettavat ihmiselle haasteita, joihin on vastattava tekniikan, politiikan ja lääketieteen keinoin. Oikeista ratkaisuista ei aina ole yksimielisiä. Ei ole